

Ministerie van Veiligheid & Justitie
De heer F. Teeven
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Reclassering Nederland
Landelijk kantoor

Vivaldplantsoen 100-200
3533 JE Utrecht
Postbus 8215
3503 RE Utrecht
(T) 030 232 49 49
(F) 030 232 49 50
(I) www.reclassering.nl

Datum 10 maart 2014
Onderwerp Reactie op wetsvoorstellen eigen bijdragen
Briefnummer
Contactpersoon
Telefoon
E-mailadres

Geachte heer Teeven,

Met belangstelling heb ik kennis genomen van het concept wetsvoorstel 'Bijdrage strafvordering en slachtofferzorg' en het concept wetsvoorstel 'Eigen bijdrage voor verblijf in een justitiële inrichting'. Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om op deze conceptwetsvoorstellen te reageren. Aangezien mijn reactie op beide wetsvoorstellen gelijkloidend is, volsta ik met één reactie die op beide wetsvoorstellen van toepassing is.

Algemeen

De wetsvoorstellen over de eigen bijdrage voor strafproceskosten en detentie zijn begrijpelijk vanuit het standpunt dat degene die de maatschappij schade berokkent en waarvoor kosten worden gemaakt, ook zelf een bijdrage levert. Daarmee worden de kosten voor de samenleving verlaagd en wordt degene die de wet overtreedt verantwoordelijk gehouden voor (een deel van) de kosten van de strafrechtelijke reactie. Daarnaast gaat een gedeelte van de opbrengsten naar slachtofferzorg. Zo dragen de plegers van strafbare feiten bij aan de zorg voor slachtoffers van die strafbare feiten. Op het eerste gezicht lijkt meebetalen daarom niet onredelijk.

De opbrengsten van de eigen bijdrage zullen naar mijn mening echter moeten opwegen tegen de nadelige gevolgen. Het risico bestaat dat het opleggen van een eigen bijdrage aan veroordeelden die onvoldoende financieel draagkrachtig zijn, juist zal leiden tot meer recidive en daardoor juist meer slachtoffers en hogere kosten voor de samenleving.

Hieronder schets ik eerst de risico's en nadelige gevolgen van de wetsvoorstellen met het oog op het voorkomen van recidive. Vervolgens geef ik een reactie op de tekst van de conceptwetsvoorstellen en de Memorie van Toelichting.

Risico's en nadelige gevolgen

Recidive

Een van de belangrijkste voorspellers van recidive, ook wel criminogene factoren¹ genoemd, is de financiële situatie van de veroordeelde. Het hebben van schulden schept een prominent risico voor recidive. Een groot deel van de veroordeelden heeft al bij aanvang van detentie (grote) schulden, zoals ook blijkt uit cijfers van het WODC waarnaar in de Memorie van Toelichting wordt verwezen. Doordat tijdens detentie het inkomen in de meeste gevallen wegvalt, zal dit percentage na afloop van detentie nog hoger liggen. Daarnaast heeft ruim 50% van de veroordeelden die - al dan niet na detentie - bij de reclassering onder toezicht staat, geen werk. Bijna de helft heeft geen diploma en een substantieel deel heeft slechts basisonderwijs gevolgd. Ruim 20% heeft een (licht) verstandelijke beperking. Dit betekent dat een groot deel van de veroordeelden niet over veel meer dan een minimum inkomen zal beschikken. Het effect van het toevoegen van schulden - oplopend tot € 11.680 voor detentie en een nog onbekend bedrag voor de proceskosten - betekent een schuldenlast die voor zeer lange tijd op de financiële situatie drukt. Gezien het gewicht van deze criminogene factor zal het toevoegen van schulden een verhoging van het recidiverisico tot gevolg hebben. En de nieuwe strafprocessen en -tenuitvoerlegging zorgen dan juist voor een toename van kosten voor de samenleving.

Sociale problematiek & LVB

Aangezien een groot deel van de doelgroep afhankelijk is van een minimum inkomen zal een schuldenlast van invloed zijn op de mogelijkheden om sociaal 'ingebied' te raken. Het is juist deze sociale inbedding die een recidive reducerend effect heeft.

Onder justitiabelen is verder sprake van oververtegenwoordiging van mensen met een Lichte Verstandelijke Beperking (LVB). Zij komen door hun beperkte vermogens vaker in situaties die leiden tot criminaliteit. Deze groep beschikt slechts over beperkte draagkracht, zowel financieel als sociaal.

Daarnaast is een schuldenlast van invloed op de relaties binnen het gezin. Een slechte financiële situatie vergroot het risico op huiselijk geweld.² Tevens beknot het de gezinsleden, zoals kinderen, in de mogelijkheden om in de samenleving te functioneren. Bijvoorbeeld als het gaat om sporten. Mogelijk kan in dergelijke gevallen aanspraak worden gemaakt op andere voorzieningen zoals bijzondere bijstand. Dit levert echter een verhoging van de kosten voor de samenleving op. Dat ouders de eigen bijdrage moeten betalen voor hun veroordeelde kind kent eenzelfde risico; het legt extra druk op de financiële positie van het gezin, waardoor - vooral bij gezinnen met beperkt inkomen - dit nadelige gevolgen zal hebben voor (de ontwikkeling van) de andere kinderen in het gezin.

¹ Zie o.a. *Risk and Needs Assessment in Probation Services: An evaluation. Home Office Research Study No. 211.* Raynor, R., Kynch, J., Roberts, R., Merrington, M. (2000, Londen) en *Exploring Reconviction Following a Community Sentence: the role of social factors.* Home Office Research Study No. 192. May, C. (1999, Londen).

² *Domestic Violence: Findings from a new British crime survey self-completion questionnaire.* Home Office Research Study No. 191. Mirrless-Black, C. (1999, Londen)

Rechtsongelijkheid

Uit de concept wetsvoorstellen leid ik af dat de hoogte van de eigen bijdrage niet afhankelijk wordt gesteld van de draagkracht van de justitiabele, maar voor iedereen gelijk is. Een justitiabele met een hoog inkomen kan echter zonder problemen op korte termijn de kosten voldoen. Een justitiabele met een minimum inkomen niet, met eerder genoemde mogelijke gevolgen van dien.

Conclusie

Reclassering Nederland heeft begrip voor het principiële gevoel dat ten grondslag ligt aan de conceptwetsvoorstellen; dat veroordeelden voor een deel verantwoordelijk gesteld zouden moeten worden voor de kosten die het strafproces en detentie met zich mee brengen. De opbrengsten wegen echter niet op tegen de nadelige gevolgen in termen van recidive - en daardoor mogelijk nieuwe slachtoffers en/of materiële schade voor de samenleving - en de kosten die een nieuw strafproces en -tenuitvoerlegging vervolgens met zich meebrengen.

Opmerkingen en vragen naar aanleiding van de tekst

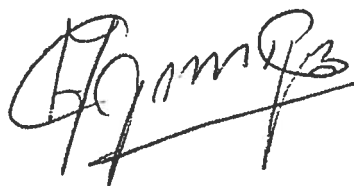
Memorie van Toelichting bij het voorstel van wet 'Eigen bijdrage van veroordeelden aan de kosten van de strafvordering en slachtofferzorg'

- *Pagina 7-9. Vaststelling en inning*
 - De strafrechter heeft geen rol in de oplegging van de eigen bijdrage, omdat, zo wordt gesteld, de bijdrage niet punitief van aard is. Het vorderen van een eigen bijdrage betekent echter wel degelijk een strafverzwaring, zeker in die gevallen waarbij de veroordeelde over beperkte financiële middelen beschikt. In die zin zou de strafrechter, conform de mogelijkheden in Duitsland en Engeland, uitzonderingen moeten kunnen maken om af te zien van het vorderen van een eigen bijdrage.
 - Bij de inning kan rekening worden gehouden met de financiële positie van de veroordeelde door het treffen van een afbetalingsregeling dan wel door uitstel van betaling te verlenen. In het wetsvoorstel wordt geen termijn genoemd waarmee de betaling kan worden uitgesteld en de verjaringstermijn kan worden verlengd. Hierdoor kan het zijn dat een schuldenlast 'eindeloos' blijft bestaan, terwijl te voorzien is dat de veroordeelde redelijkerwijs de eigen bijdrage niet kan voldoen. Ik stel daarom voor om een mogelijkheid op te nemen dat ook geheel afgezien kan worden van inning in bijzondere situaties (naast de mogelijkheid van schuldsanering).
 - Onduidelijk is op basis waarvan een betalingsregeling kan worden getroffen. Wordt hierbij bijvoorbeeld ook het inkomen van een partner betrokken?
 - In voorkomende gevallen kan naast het moeten voldoen van de eigen bijdrage ook een boete worden opgelegd en bijvoorbeeld een schadevergoedingsmaatregel worden opgelegd. Onduidelijk is hoe deze vorderingen zich tot elkaar verhouden in het inningstraject dan wel bij een betalingsregeling.

Memorie van Toelichting bij het voorstel van wet 'Eigen bijdrage voor verblijf in een justitiële inrichting'

- *Pagina 2. Een eigen bijdrage voor gedetineerden*
Ook voor elektronische detentie geldt een eigen bijdrage voor de huur van de enkelband. De hoogte van deze bijdrage lijkt gelijk te zijn aan de bijdrage tijdens de intramurale fase, te weten € 16 per dag. De daadwerkelijke kosten van intramuraal verblijf liggen echter veel hoger dan extramuraal met een enkelband. Het ligt in de rede hier rekening mee te houden bij de hoogte van de eigen bijdrage.
- *Pagina 3. Inning*
Zie bovenstaande opmerkingen over Inning bij de Memorie van Toelichting bij het voorstel van wet 'Eigen bijdrage van veroordeelden aan de kosten van de strafvordering en slachtofferzorg'.

Met vriendelijke groet,

Sjef van Gennip,
algemeen directeur